

Ponadto w książce umieszczono trzy mapy („Podziały kościelne w państwie zakonu krzyżackiego w początkach XV wieku”, „Kierunki podboju plemion pruskich przez Krzyżaków”, „Kościoły pruskie przewidziana w traktacie dzierżgońskim z 1249 roku”), bibliografię selektywną, streszczenia w języku: angielskim, niemieckim, francuskim, rosyjskim, litewskim i chińskim.

Mikołaj Tomaszewski (Toruń)

Andrzej Radziwiński, *Kirche und Geistlichkeit im Mittelalter. Polen und der Deutsche Orden in Preussen*, Toruń 2011, ss. 431

Omawiana publikacja to zbiór artykułów analizujących sytuację Kościoła w Polsce i na obszarze zakonu krzyżackiego w średniowieczu. W książce czytelnik znajdzie przedmowę autorstwa Tomasz Jurka, który pokrótce opisuje zainteresowania badawcze i dokonania Andrzeja Radziwińskiego, autora niniejszej pracy. Zgodnie z założeniami, w pracy zamieszczono czternaście artykułów w języku niemieckim i dwa w języku angielskim. Pierwszy artykuł *Königliche herrschaft und kirchliche gemeinschaften im spätmittelalterlichen* omawia zależności między władzą kościelną a instytucją państwa w późnym średniowieczu na obszarze Polski. Kolejne dwa artykuły *Chapter clergy in Medieval Poland: its legal, social and cultural Models in the context of its religionisty* oraz *Polnische Domkapitel des Mittelalters – Modelle der kirchlichen Karrieren* traktują o prawnych i kulturowych podstawach funkcjonowania duchowieństwa w średniowieczu. Należy również wspomnieć, że autor poruszył bardzo ciekawą tematykę, jaką jest model kariery duchownych polskich kapituł katedralnych. Zastosowane zostały tutaj metody prozopograficzne, które uławiły analizę awansów duchowieństwa w Polsce późnośredniowiecznej.

W dalszej części pracy szczegółowo zostały przedstawione statuty kościelne, omówiono stan duchowny i życie religijne w Polsce późnośredniowiecznej. Ciekawe konstatacje przynosi artykuł pt. *Nekrologe und Totengedächtnis Domkapiteln*, w którym scharakteryzowano nekrologi średniowieczne, stanowiące bardzo cenne źródło informacji o zmarłych.

Andrzej Radziwiński w kolejnych sześciu artykułach porusza tematykę zakonu krzyżackiego i duchowieństwa na obszarze Prus. W artykule pt. *Pfarreien und*

Pfarrgeistlichkiet im Deutschordensstaat Preussen scharakteryzowane zostały parafie oraz duchowieństwo parafialne w państwie Zakonu. W jednym z tekstów autor nawiązał również do powstania, inkorporacji i wyposażenia Kapituły Katedralnej w Chełmży, co stanowi uzupełnienie wiedzy na temat materialnych aspektów funkcjonowania Kościoła na obszarze Prus. W ostatnim artykule pt. *Elizabeth von Thüringen – europäische Dimension von einer mittelalterlichen Frau* zostały opisane losy jednej z najsłynniejszych kobiet średniowiecznej Europy, a mianowicie Elżbiety z Turyngii, której kult przetrwał do czasów reformacji.

Publikację uzupełniają wskazówki bibliograficzne, indeksy nazwisk i nazw geograficznych, a całość zamyka dwanaście fotografii o tematyce sakralnej.

Mikołaj Tomaszewski (Toruń)

Szkice z dziejów Ryńska. 600 lat od śmierci Mikołaja z Ryńska, red. W. Rozynkowski, Pelplin–Ryńsk 2011, ss. 148 + il. ss. 16

Celem przewodnim przygotowania tego opracowania była chęć przedstawienia szerszemu gronu czytelników fragmentów historii tej położonej w ziemi chełmińskiej miejscowości. Okazję temu dała przypadająca w tym roku sześćsetna rocznica śmierci Mikołaja z Ryńska.

Pracę rozpoczyna artykuł Adama Szwedy przybliżający czytelnikowi postać wspomnianego Mikołaja z Ryńska i założonego przez niego Towarzystwa Jaszczurczego. Autor ustosunkował się w nim między innymi do hipotez na temat pochodzenia Mikołaja, jego roli w czasie bitwy grunwaldzkiej, jak i przyczyn jego późniejszej egzekucji.

W drugim artykule autorstwa Michała Targowskiego przedstawiony jest obraz Mikołaja z Ryńska w historiografii polskiej i niemieckiej na przestrzeni dziejów. Autor zwraca w nim uwagę jaki wpływ na postrzeganie tej postaci miały pochodzenie narodowościowe twórców i doraźna sytuacja polityczna.

Następnie Waldemar Rozynkowski przybliżył kult św. Wawrzyńca, który jest patronem najstarszego w Ryńsku kościoła parafialnego. Autor dokonał analizy kultu tego męczennika na czterech płaszczyznach: funkcjonowania: w państwie polskim, państwie zakonnym, diecezji chełmińskiej i wreszcie w samym Ryńsku.